MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH ZAMMIT MC KEON

Seduta tas-17 ta' Settembru, 2013

Citazzjoni Numru. 832/2006/1

Dieter Achtelstetter
(Passaport Germaniz 352 800 4699)

kontra

M/V Gran Michelangelo

Il-Qorti :

I. Preliminari

Rat ir-rikors guramentat prezentat fit-12 ta` Settembru 2006 li jaqra hekk -

1. Illi huwa sid tal-yacht Ocean Lady irregistrat gewwa Hamburg il-Germanja.

2. Illi fl-14 ta` Dicembru 2005 meta l-Ocean Lady kienet sorguta fuq berth gewwa Marsaxlokk, sehhet kollizjoni wara illi waqt maltempata l-bastiment tas-sajd Gran Michelangelo nqatghulu c-cimi tieghu u dan tkaxkar ghal fuq il-bastiment Capitan San Marco proprjeta` ta` cittadin Belgjan residenti hawn Malta Fred Fremal u dawn iz-zewg bastimenti spiccaw jistriehu fuq l-Ocean Lady.

4. Illi bhala konsegwenza ta` din il-kollizjoni l-Ocean Lady tista` titqies bhala 'total loss' u dan minhabba l-fatt illi l-prezz sabiex isiru t-tiswijiet lill-istess Ocean Lady jeccedi l-valur taghha (ara pagna 6 ta` survey report anness bhala Dok 'A').

5. Illi huwa stmat li l-valur tal-Ocean Lady qabel il-kollizjoni kien dak ta` bejn ghaxart elef lira Maltija (Lm10,000) u tnax-il elf lira Maltija (Lm12,000) (u dan kif muri fis-survey report anness bhala Dok A).

6. Illi l-incident sehh unikament b`tort u responsabilita` ta` M/V Gran Michelangelo kif jigi spjegat u ppruvat fil-mori ta` din il-kawza.

Ghaldaqstant ir-rikorrenti umilment titlob lil din l-Onorabbli Qorti :

i. tiddikjara illi l-incident li fih tkissret l-Ocean Lady sehh unikament b`tort u responsabilita` ta` M/V Gran Michelangelo ;

ii. tillikwida d-danni sofferti mir-rikorrent konsistenti fil-valur tal-Ocean Lady qabel l-incident jew somma ohra illi dina l-Qorti jidhrilha xierqa u gusta, u dan

jekk hemm bzonn permezz ta` periti nominandi ; konsegwentement

iii. tikkundanna lil bastiment intimat ihallas l-ammont illikwidat minn din il-Qorti bhala danni sofferti mir-rikorrenti.

Bl-ispejjez inkluzi dawk tal-mandat ta` impediment ta` tluq ta` bastiment (no. 13 25/06) u tal-mandat ta` qbid ezegwiti kontra l-bastiment intimat (no. 13 26/06 JB).

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-attur u l-elenku tad-dokumenti esebiti minnu.

Rat ir-risposta guramentata tas-socjeta` estera G & C s.r.l, proprjetarja tal-bastiment *Gran Michelangelo* prezentata fis-16 ta` Novembru 2009 li taqra hekk –

1. Illi t-talbiet attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt peress illi kif jista` jigi ampjament ippruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza ma kienx hemm ebda tort jew responsabilita` da parti tal-eccipjenti fl-akkadut maltempata ta` bejn it-13 u l-14 ta` Dicembru 2005.

2. Illi fil-kaz odjern hemm lok ghall-kjamata fil-kawza tal-Kaptan Alfred Fremal ghan-nom tal-Bastiment Capitan San Marco kif ukoll f`ismu proprio in kwantu l-bastiment de quo li fil-gurnata in kwistjoni l-irbit u l-irmigg tieghu kien responsabilita` tal-imsemmi Kaptan kien ukoll involut fl-incident u kien huwa li kif jista` jirrizulta waqt it-trattazzjoni tal-kawza kien il-kagun li kkawza l-qtugh tal-Ocean Lady. Illi f`dan is-sens ukoll issir referenza ghall-ewwel interpellazzjoni li kienet saret mir-rikorrent Dieter Achtelstetter skond kif jidher fid-dokument anness MB1.

3. Illi ghandu jirrizulta illi l-maltemp fil-gurnata in kwistjoni matul il-lejl ikkawza danni sia lil Bastiment eccipjenti, lil Bastiment Capitan San Marco kif ukoll lil Motor sailor Ocean Lady proprjeta` tal-attur li kollha nhallu mill-irmigg taghhom u spiccaw inkaljati f`xulxin fil-bajja ta` Marsaxlokk kif instabu wara l-lejl mill-partijiet.

4. Illi kif ser jirrizulta ampjament il-Gran Michelangelo ccaqlaq stante li ghalkemm baqa` marbut bil-hbula tal-irmigg minn fuq iccaqlaq mill-parti tal-irmigg ta` qieh il-bahar u ghalhekk mhux minhabba xi negligenza jew imperizja da parti tal-eccipjenti, izda min-naha l-ohra l-Capitan San Marco nvolut fil-maltempata nhall mill-irmigg tieghu peress li nqata` mill-hbula u cimi tal-parti ta` fuq stante li kienu mhux idonji sabiex jifilhu l-bastiment u dan certament minhabba negligenza u mperizja da parti tal-Kaptan Alfred Fremal u l-istess Capitan San Marco.

5. Illi jsegwi illi fil-konfront tal-eccipjenti, ma jista` jigi addebitat ebda tort tal-akkadut.

6. Illi jsegwi ghalhekk illi m`hemmx ebda danni x`jigu likwidati fil-konfront tal-eccipjenti.

7. Illi jsegwi illi m`hemmx lok ghal ebda kundanna ta` hlas ta` kull tali eventwali danni fil-konfront tal-eccipjenti.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat il-lista tax-xhieda u l-elenku ta` dokumenti.

Rat id-digriet ta` din il-Qorti diversament presjeduta tat-8 ta` April 2010 (fol 86) fejn laqghet it-talba tal-attur sabiex il-kawza tal-lum tghaddi biex tinstema` minn din il-

Qorti hekk kif presjeduta billi kienet qeghda tisma` zewg kawzi ohra konnessi ma` din tal-lum, u cioe` dawk bin-Nru 1084/2006 JZM u 7/2007 JZM.

Rat il-verbal tal-udjenza tat-22 ta` April 2010 quddiem din il-Qorti hekk kif presjeduta fejn *inter alia* nghad hekk –

Il-partijiet jiddikjaraw li kull prova li nstemghet jew ser tinstema` fil-kawzi bin-numri 21 u 22 fil-lista tal-lum, 1084/06 JZM u 7/07 JZM rispettivament ikunu jghoddu u jikkostitwixxu prova ghall-fini ta` din il-kawza.

Rat il-provi kollha li ngabru minn din il-Qorti fit-tliet kawzi.

Rat in-nota ta` sottomissjonijiet tal-attur.

Semghet is-sottomissjonijiet finali tad-difensuri.

Rat id-digriet moghti fl-udjenza tas-7 ta` Frar 2012 fejn halliet il-kawza ghas-sentenza.

Rat il-bqija tal-atti ta` din il-kawza, kif ukoll l-atti tal-kawzi bin-Nru 1084/2006 JZM u 7/07 JZM.

Ikkunsidrat :

II. <u>Responsabilita`</u>

1. <u>Generali</u>

Konsiderevoli fl-ghadd kienu provi li nstemghu fit-tliet kawzi. Kienu karatterizzati mhux biss minn xhieda dettaljati u kontroezamijiet serrati izda anke mill-produzzjoni ta` kwantita` ta` ritratti u dokumenti ohra. **Ma tressaq l-ebda xhud li ra l-habta bejn id-dghajjes in kwistjoni**. L-unici xhieda li bir-rakkont taghhom qarrbu l-aktar ghall-hin tal-incident kienu Raymond Bugeja u l-attur, sid tal-*Ocean Lady.* Diversi kienu l-persuni li xehdu dwar dak li gara wara l-incident. Xehdu wkoll persuni esperti fil-qasam taghhom. Ghal dawn il-provi, saret ampja referenza fin-noti ta` sottomissjonijiet. A skans ta` ripetizzjoni, din il-Qorti taghmel referenza ghall-provi fl-assjem taghhom.

2. Fatti

L-attur huwa s-sid tad-dghajsa *Ocean Lady* (*"Ocean Lady").* Fl-incident kienu nvoluti wkoll zewg bcejjec tal-bahar ohra : il-bastiment *Capitan San Marco* ("*Capitano San Marco")* propjeta` ta` Alfred Fremal, li mhuwiex parti fil-kawza tal-lum, u l-bastiment *Gran Michelangelo* ("*Gran Michelangelo*") propjeta` tas-socjeta` estera G & C srl ; dan il-bastiment huwa konvenut fil-kawza tal-lum.

Il-Qorti taghmel referenza ghal Dok AV1 u Dok JC1 li huma nseriti fl-atti tal-kawza bin-Nru 1084/2006. Dok JC1 juri kif kienu posizzjonati t-tliet dghajjes **qabel** l-incident.

Il-*Capitan San Marco* huwa *sailing boat* ta` 100 tunellata. Kien f`nofs il-bajja ta` Marsaxlokk. Skond Alfred Fremal, kien marbut mal-baga tieghu fuq erbat ihbula (*mooring ropes*). It-tul ta` bejn il-hbula u l-bastiment kien ta` circa 17-il metru. Tnejn mill-hbula kienu ta` 36 mm kull wiehed u kienu marbuta fuq kull naha tal-pruwa (i.e. fuq quddiem), habel iehor ta` 42 mm kien marbut fuq il-*port side* (i.e. fuq il-genb tal-bastiment li jigi fuq ix-xellug meta thares lejn il-pruwa) u habel iehor ta`

100 mm fuq l-*starboard side* (i.e. fuq il-genb tal-bastiment li jigi fuq il-lemin meta thares lejn il-pruwa). L-erbat ihbula kienu marbuta ma` katina li kienet mwahhla ma` blokka tal-konkos li kienet f`qiegh il-bahar. Il-katina kienet qeghda tinzamm `il fuq permezz ta` baga. Kien hemm ukoll *preventor rope* li jintuza biex taqbad il-baga qabel torbot maghha. Kien hemm ukoll qafla li torbot il-hbula fuq il-port side mal-baga halli l-hbula ma jithabblux mal-katina meta d-dghajsa ddur effett tar-rih.

Aktar `il barra mill-*Capitan San Marco*, fuq quddiem lejn ix-xellug, madwar 180 metru boghod, kien hemm il-*Gran Michelangelo* marbut mill-pruwa ma` baga safra. Il-GM ghandu stazza ta` 75 tunellata. Il-baga kienet marbuta ma` qiegh il-bahar permezz ta` katina ohra.

L-*Ocean Lady* kienet ormeggjata lura mill-*Capitan San Marco* fuq ix-xellug.

Skond ir-rapport tat-temp ghal dak il-lejl, ir-rih sal-10.45 p.m. tat-13 ta` Dicembru 2005 kien mill-Grigal. Bejn l-10.45 p.m. sas-12.45 a.m., ir-rih dar ghal-Lvant. Bejn s-12.45 a.m. sas-1.45 a.m., ir-rih dar ghal Xlokk. Bejn is-1.45 a.m. sal-4.15 a.m., ir-rih dar ghal Nofsinhar. U bejn l-4.15 a.m. u l-5.15 a.m., ir-rih kien Nofsinhar / Xlokk. Bejn il-10.45 p.m. u s-1.15 a.m. ir-rih lahaq l-40 kmfs b`*gusting speeds* ta` 55 kmfs. Bejn s-1.45 a.m. u l-4.15 am is-sahha tar-rih varjat minn 15 kmfs fis-1.15 a.m. ghal 25 kmfs fl-4.15 a.m.

Billi ma tressaq l-ebda xhud tal-incident, id-dinamika tista` tigi stabbilita minn numru ta` fatturi fosthom (izda mhux biss) id-direzzjoni tar-rih, is-sahha tar-rih, fejn instabu t-tliet bcejjec tal-bahar wara l-incident, il-hsara li kellhom u l-qaghda tal-hbula, bagi, ktajjen u attrezzi ohra taghhom.

Id-Dok JC2 li jaghmel parti mill-atti tal-kawza Nru 1084/2006 juri kif spiccaw it-tliet bcejjec tal-bahar wara l-incident.

Wara l-incident, il-*Capitan San Marco* u l-*Gran Michelangelo* instabu fil-parti l-baxxa tal-bajja ta` Marsaxlokk maghrufa bhala *Il-Maghluq* mwahhlin ma` xulxin u bejniethom l-*Ocean Lady.* Il-wires li kienu qeghdin jorbtu l-arblu ta` quddiem tal-*Capitan San Marco* mal-pupress (*bowsprit*) li johrog `il barra mill-pruwa spiccaw mhabbla mal-katina tal-baga tal-*Gran Michelangelo.* Il-*Capitan San Marco* spicca minghajr pupress. Kif il-wires inqatghu, il-*Gran Michelangelo* nhall minn mal-parti ta` quddiem tal-*Capitan San Marco*. Il-*Gran Michelangelo* baqa` marbut mill-pruwa mal-baga tieghu li maghha kien hemm parti mill-katina li qabel l-incident kienet qed izzomm il-baga ma` qiegh il-bahar. Mal-baga tal-*Gran Michelangelo* kien maqbud l-*Ocean Lady.*

3. <u>Nota ta` sottomissjonijiet tal-attur</u>

A fol 152, l-attur, wara li fin-nota tieghu ttratta d-dinamika tal-incident (li l-Qorti sejra tqis `il quddiem), ghadda biex jikkunsidra dak li sejjah <u>*obbligi ta` rbit u irmigg xieraq*</u> u qal hekk –

Stabbilita d-dinamika ta` l-incident wiehed irid jistabilixxi jekk il-GM inqala` minn fuq ic-cimi kawza ta` nuqqas min-naha tal-konvenut (Artiklu 1032 u 1033 ta` Kap 16) jew inkella minhabba kwistjoni ta` forza magguri illi ghaliha ma kienx jahti l-konvenut (Artiklu 1029 ta` Kap 16).

F`dan ir-rigward fl-ewwel lok ghandu jinghad illi fil-bajja fejn gara l-incident kien hemm bosta bastimenti ohra illi kienu ta` l-istess stazza jew piz ta` GM jew ikbar. Infatti l-esponent kien abbord bastiment illi kien ta` piz simili ghal dak ta` GM. L-ebda bastiment iehor ma nqala` mic-cimi

dakinhar. Huwa mistenni illi jekk tkun gejja maltempata in-nies responsabbli ghandhom jaccertaw ruhhom illi l-bastimenti huma marbutin b`tali mod illi jifilhu ghal dan it-tip ta` maltemp illi jista` jahkem din il-bajja. Dan huwa grad ta` diligenza li trid il-ligi. Illi wiehed ghaldaqstant jaccerta illi l-irbit (mhux biss ta` fuq il-bahar izda anke il-ktajjen ta` taht) ikunu dejjem idoneji ghal dan it-tip ta` maltemp. Il-maltemp ma kienx imprevist, anzi kull min huwa midhla tal-bahar ghandu jizgura li jkun lest ghal dit-tip ta` eventwalita`. Imprevist tkun xi haga ta` natura bhal "tsunami" jew "freak wave movement" illi hadd ma seta` janticipah ghax kien ikkawzat minn moviment sizmiku. Maltemp previst "imprevist" imma huwa eventwalita` illi bahhar irid jipprepara ghaliha.

Huwa evidenti mill-assjkem ta` xhieda f`din il-kawza (ara xhieda ta` Achtelstetter u xhieda tal-Kaptan Dalli dan tal-ahhar prodott mill-konvenut) illi l-katina ta` taht il-bahar ta` GM kienet immermra u mittiekla ...

4. <u>Dritt</u>

Fin-nota tieghu, l-attur jirreferi ghall-**<u>Art 1031 tal-Kap 16</u>**.

Huwa evidenti mill-mod kif tfasslu l-kawzali u t-talbiet illi dik attrici hija kawza fejn l-attur qed jimputa *culpa aquiliana* lill-*Gran Michelangelo* ghad-danni li jallega li sofra bhala konsegwenza tal-hsara li l-*Ocean Lady* garrbet fil-Bajja ta` Marsaxlokk fil-lejl ta` bejn it-13 u l-14 ta` Dicembru 2005.

L-**<u>Art 1031 tal-Kap 16</u>** jistabilixxi illi "*kull wiehed iwiegeb ghall-hsara li tigri bi htija tieghu*". Din in-norma tal-ligi fil-kamp tar-responsabilita` akwiljana tiskatta l-principju illi min ikun l-awtur tal-hsara huwa obbligat jaghmel tajjeb ghall-konsegwenzi negattivi li l-att igib mieghu.

Il-ligi taghna ma taghtix tifsira ta` *culpa* izda bhala effett tal-**Art 1032(1) tal-Kap 16** tidentifikaha bhala mgieba fejn jirrizulta nuqqas ta' prudenza, nuqqas ta' diligenza u nuqqas ta' hsieb tal-*bonus paterfamilias.* Din id-disposizzjoni tikkorrispondi fil-kamp penali mal-Art 225 tal-Kap 9 li jitkellem dwar imgieba gejja minn nuqqas ta' hsieb, minn traskuragni, jew minn nuqqas ta' hila fl-arti jew professjoni, jew minn nuqqas ta' tharis tar-regolamenti.

Huwa pacifiku fil-gurisprudenza taghna illi "*min ifittex ghad-danni jrid jipprova mhux biss l-att jew ommissjoni kolpuza izda li dak l-istess att jew ommissjoni ghandhom konnessjoni ta' kawza u effett mad-danni sofferti*" (ara - **Kollez. Vol. XXX. I. 142**).

Huwa wkoll accettat fil-gurisprudenza taghna illi "*l-kolpa fil-kaz ta' fatt dannuz li minnu torigina l-azzjoni akwiljana tavvera ruhha filli wiehed jaghmel att volontarjament u jonqos li jipprevedi l-effett dannuz ta' dak il-fatt meta seta' jipprevedi dak l-effett*" (ara - **Kollez. Vol. XLII. I. 74**). Dan ifisser illi wiehed jehtieg jorbot l-att kolpuz minhabba imprudenza jew nuqqas ta' diligenza mal-prevedibilita` ta' l-event dannuz ; "*prevedibilita` din li trid tkun ta' probabilitajiet ragjonevoli u mhux ta' possibilitajiet remotissimi u inverosimili*" (ara – **Kollez. Vol. XLVIII. I. 258**). Ikompli jinghad fis-sentenza riportata fil-**Kollez. Vol. XXIV. I. 172**, illi tissussisti l-*culpa* : "*quando vi ha la violazione di un dovere ed una volontaria omissione di diligenza per cui non si prevedono le conseguenze della propria azione od omissione, e si viola il diritto altrui, senza volerlo ed anche senza avvedersene*"

Fis-sentenza taghha tat-18 ta` Awissu 1965 fil-kawza "**Spiteri pro et noe vs Castle"** din il-Qorti (**PA/MCC**) ittrattat id-differenza fuq il-pjan guridiku bejn *culpa aquiliana* u *culpa ex contractu.* In partikolari dwar *culpa aquiliana* rrilevat illi "*il colpa aquiliana tikkorri meta*

d-dannu jigi kagonat f'rapport extra-kontrattwali, cioè tillimita ruhha ghal fatt tal-bniedem bhala ksur tad-dover ta' protezzjoni jew ta' dover in generali tan-"neminem laedere" kombinat man-negligenza taht l-art. 1075, 1076 tal-Kodici … Dwar il-grad ta` *culpa*, il-Qorti fissritu bhala *`dak il-grad ta' colpa li jonqos mill- "istandard" ta' diligenza tal-"bonus pater familias".*

5. <u>Oneru tal-prova</u>

Hu kompitu tal-Qorti li mill-indagini u ezami tal-provi akkwiziti tasal biex tistabilixxi l-fondatezza tat-talbiet attrici, wara li tkun qieset il-linja difensjonali li jkunu hadu l-konvenuti. Huwa principju fondamentali tal-ligi rikonoxxjut bl-**<u>Art 561 tal-Kap 12</u>** illi l-obbligu tal-prova ta` l-fatt imiss dejjem lil min jaghmel l-allegazzjoni ta` dak il-fatt. Kwindi l-oneru tal-prova huwa mixhut fuq l-attur : *onus probanti incumbit ei qui dicit non ei qui negat.*

Fil-kawza tal-lum, il-kumpless tal-provi kien ikkaratterizzat minn verzjonijiet kontrastanti dwar l-akkadut li taw il-partijiet. Fuq spallejn il-Qorti huwa ripost il-kompitu li ssib *tarf tal-kobba*. F`cirkostanzi bhal dawn u cioe` meta l-Qorti tkun rinfaccjata b`verzjonijiet konfliggenti, il-kaz bosta drabi jirriduci ruhu ghal wiehed ta' kredibilità u verosomiljanza tal-versjonijiet.

Fis-sentenza ta` din il-Qorti fil-kawza "**<u>Bugeja vs Meilak</u>**" (**<u>PA/TM</u>**) deciza fit-30 ta` Ottubru 2003 kien citat bran mis-sentenza li l-istess Qorti (**<u>PA/MCC</u>**) kienet tat fl-24 ta' Novembru 1966 fil-kawza "**<u>Farrugia vs</u>** **<u>Farrugia</u>**". Hemm kien riaffermat il-principju illi l-konflitt tal-provi huwa fatt li l-Qrati jridu minn dejjem ikunu lesti ghalih. F`sitwazzjoni ta` dik ix-xorta, li l-Qorti trid taghmel huwa illi tezamina jekk xi wahda miz-zewg versjonijiet fid-dawl tas-soliti kriterji tal-kredibilità u specjalment dawk tal-konsistenza u verosimiljanza, ghandhiex teskludi lill-ohra, anke fuq il-bilanc tal-probabilitajiet u tal-preponderanza

tal-provi ghax dawn, f'kawzi civili, huma generalment sufficjenti ghall-konvinciment tal-gudikant.

Din il-Qorti trid tghid illi fil-kaz tal-lum, hemm cirkostanzi **partikolari** relatati mal-ubikazzjoni tal-bastimenti fil-Bajja ta` Marsaxlokk fil-waqt tal-incident, u ma` l-kondizzjonijiet tat-temp (specjalment tar-rih), u allura fatti **oggettivi** li, fil-fehma tal-Qorti, se jiswew sabiex tkun tista` tizen l-assjem tal-provi, `il hinn minn apprezzament riduttiv ta` stqarrijiet kontrastanti.

6. Konkluzjonijiet

L-assjem tal-provi **jeskludi** li l-attur kellu xi htija anke kontributorja ghall-incident u ghall-konsegwenzi tieghu. Infatti **lanqas** il-konvenut ma jiddefendi ruhu mill-azzjoni attrici billi jimputa htija lill-attur.

It-tesi ta` Alfred Fremal hija fil-lejl ta` bejn it-13 u l-14 ta` Dicembru 2005, inqatghet il-katina tal-hadid li kienet tghaqqad il-baga tal-*Gran Michelangelo* ma` qiegh il-bahar. Mal-baga kien marbut mill-pruwa l-*Gran Michelangelo.* Il-katina nqatghet ghax kienet mgherrija. Wara l-*Gran Michelangelo* mar fuq il-*Capitan San Marco*, li ma felahx fuqu t-toqol tad-dghajsa l-ohra, bil-konsegwenza li nqatghu l-hbula tal-*Capitan San Marco.* Dan tal-ahhar inqabad mal-*Gran Michelangelo* u t-tnejn spiccaw qabdu bejniethom lill-*Ocean Lady.*

It-tesi l-ohra hija fil-maltemp li nqala` matul dak il-lejl partikolari, il-*Gran Michelangelo* u l-*Capitan San Marco,* it-tnejn li huma, nhallu mill-irmiggi taghhom u spiccaw inkaljaw f`xulxin, bid-differenza illi, skond il-konvenut, il-*Gran Michelangelo "ccaqlaq"* mill-parti tal-irmigg ta` qiegh il-bahar minghajr htija tal-konvenut, waqt li l-*Capitan San Marco* nhall ghaliex qata` c-cimi billi, skond il-konvenut, ma kienux idoneiji, u kwindi bi htija tal-attur. Sa ma

spiccaw fil-*Maghluq,* l-*Ocean Lady* inqabad bejn il-*Gran Michelangelo* u l-*Capitan San Marco.*

Biex tasal ghal liema mit-tesijiet hija l-aktar verosimili u probabbli, il-Qorti trid tqis l-assjem tal-provi. Qalb stqarrijiet kontrastanti, trid tfittex dak illi huwa l-aktar attendibbli. Ma tasalx ghal accertament tajjeb, jekk toqghod tfittex id-dettall u l-irqaqat. Id-dinamika ta` incident, imbaghad incident fuq il-bahar, bejn tliet dghajjes minghajr nies fuqhom, ghax kienu ormeggjati, tiehu xejra partikolari. Il-posizzjoni tal-impatti – pruvati jew presunti – ghandha importanza relattiva ghaliex dak il-hin, taht rih qawwi, u bl-imbatt, l-andatura tad-dghajjes tista` tiehu xejra differenti minn dak li wiehed jista` janalizza, jifhem, jirraguna jew jissupponi. U huwa fatt illi l-bahar huwa mprevedibbli. Bidla fis-sahha tar-rih jew fid-direzzjoni tieghu taghmel id-differenza – kif gara fil-kaz tal-lum. U man-natura ma hemmx logika ; ghandu jkun hemm biss prudenza, galbu, previdenza u fuq kollox diligenza. Il-provi jrid jitqiesu fil-kuntest taghhom. Fehmiet abbazi tal-provi jridu jigu espressi. Pero` r-responsabilita` ma tigix determinata fuq supposizzjoni, ipotesi jew possibilita`. Tigi stabbilita fuq provi verosimili u attendibbli li jirrendu d-determinazzjoni tar-responsabilita` probabbli – naha jew ohra – specjalment meta tkun sorretta minn element qawwi ta` oggettivita`.

Din il-Qorti taghti affidament lix-xhieda ta` Raymond Bugeja (“Bugeja”). Kien l-ahhar xhud li ra d-dghajjes qabel l-incident. U l-ewwel xhud li ma lemahx aktar id-dghajjes fejn kien rahom l-ahhar. Bugeja jsemmi tliet *time frames* : l-10.00 p.m. : sa dak il-hin, id-dghajjes kienu fil-posizzjoni li hallewhom il-partijiet ; is-1.00 a.m. : dak il-hin osserva illi l-*Gran Michelangelo* kien iccaqlaq mill-posizzjoni tieghu waqt li l-*Capitan San Marco* kien ghadu f`postu ; u l-5.00 a.m. meta ma rax aktar id-dghajjes fejn kien halliehom l-ahhar. L-osservazzjonijiet ta` Bugeja ma sarux b`kumbinazzjoni jew b`kapricc izda ghax kellu

interess <u>dirett</u> mhux daqstant fil-*Capitan San Marco* izda fid-dghajsa tieghu *Ta` Mattew* li kienet ormeggjata fil-prossimita` tad-dghajjes l-ohra. Mela kien fl-interess tieghu li josserva kollox bl-akbar cirkospezzjoni. Dak kollu li Bugeja rrelata illi ra ma kenitx xi illuzjoni ottika izda accertament fattwali mhux ta` persuna kwalunkwe izda ta` sajjied ta` esperjenza. Minn Bugeja nafu li fis-1.00 a.m., il-*Gran Michelangelo* kien iccaqlaq. Skond ir-rapport tat-temp, nafu wkoll li sas-12.45 a.m. kien hemm rih qawwi gej mil-Lvant u li dar Xlokk sas-1.45 a.m. Li kieku l-ormeggi tal-*Gran Michelangelo* u tal-*Capitan San Marco* inqatghu flimkien jew fl-istess waqt, bir-rih kif kien dak il-hin li Bugeja rrelata dak li kien ra, it-tnejn kienu jispiccaw mhux fil-*Maghluq* izda mal-waterpolo pitch ta` Marsaxlokk. Din il-Qorti hija konvinta li l-qtugh tac-cimi taz-zewg dghajjes ma sehhx fl-istess waqt, izda fi zminijiet differenti, bil-*Gran Michelangelo* jaqta` l-ewwel.

Il-*Gran Michelangelo* qata` l-ewwel meta r-rih kien Lvant / Xlokk. Ma marx pero` lejn il-pitch tal-waterpolo izda qorob lejn il-*Capitan San Marco.* Nafu li l-*Gran Michelangelo* kien qieghed jiddriftja bil-maga marbuta mal-irbit tal-pruwa u mal-baga bicca sewwa mill-katina li kienet inqatghet. Hekk kif dar ir-rih ghal Nofsinhar – nafu li dan kien wara s-1.45 a.m. u allura mhux wisq wara li l-*Gran Michelangelo* qata` c-cimi – sab l-ostakolu kostitwit mill-*Capitan San Marco.* Mela filwaqt illi din il-Qorti teskludi li z-zewg dghajjes qatghu c-cimi fl-istess waqt, filwaqt illi tqis bhala probabbli li l-*Gran Michelangelo* qata` c-cimi l-ewwel meta r-rih kien Lvant / Xlokk, tghid illi l-iskontru mal-*Capitan San Marco* sehh meta r-rih kien Nofsinhar.

Huwa accertat illi d-dghajjes ma spiccawx hdejn il-pitch tal-waterpolo ta` Marsaxlokk izda fil-*Maghluq.* Ghalkemm kollox possibbli, il-probabilita` hi li d-dghajjes kienu jispiccaw hdejn il-pitch tal-waterpolo ta` Marsaxlokk li kieku fil-hin tal-iskontru, ir-rih kien gej mix-Xlokk / Lvant. Biex id-dghajjes spiccaw fil-*Maghluq* il-probabilita` hi li meta l-*Gran Michelangelo* qata` c-cimi tal-*Capitan San*

Marco u sar l-impatt, l-incident gara meta r-rih qawwi kien gej min-Nofsinhar. Hemm ix-xhieda tal-attur li jaghti l-hin approssimattiv li fih sema` d-daqqa f`nofs il-bajja meta r-rih kien min-Nofsinhar. Id-daqqa u d-direzzjoni tar-rih huma fatti mhux illuzjoni.

Din il-Qorti taccerta lill-partijiet illi hasbet fit-tul dwar dan l-aspett importanti tad-dinamika tal-incident u tghid b`konvinzjoni illi l-verzjoni tal-fatti kif prospettata minn Alfred Fremal hija aktar versosimili. Li kieku z-zewg dghajjes telqu flimkien minn fuq l-irmigg taghhom, bir-rih jonfoh qawwi mil-Lvant / Xlokk kienu jispiccaw hdejn il-pitch tal-waterpolo ta` Marsaxlokk. Mhux hekk kien il-kaz. Li kieku t-tnejn flimkien qatghu c-cimi meta r-rih kien min-Nofsinhar, il-probabilita` hija li ma kienx ikun hemm habta – lanqas mal-*Ocean Lady.* Il-Qorti terga` taghmel referenza ghall-posizzjoni li kienu d-dghajjes fil-bajja qabel l-incident. Bil-*Gran Michelangelo* posizzjonat `il quddiem mill-*Capitano San Marco,* u bit-tnejn mhux marbuta, il-probabilita` kienet tkun, bir-rih min-Nofsinhar, li kienu jevitaw lil xulxin ghax ir-rih kien qed jonfoh minn fuq il-bokka tal-bajja lejn il-*Maghluq.* Il-*Capitano San Marco* kien jitlaq `il quddiem u *se mai* il-*Gran Michelangelo* kien jaghmel l-istess pero` kien jibqa` wara. Din il-Qorti terga` tghid kollox huwa possibbli pero` hi trid tiddeciedi fuq il-probabbli.

Dwar il-posizzjoni tal-hsarat, din il-Qorti tghid illi f`dawk il-kondizzjonijiet tat-temp hazin li kienu dakinhar huwa prattikament difficli tghid *fejn habat ma` xiex*. Nafu zgur fic-cert – ghax dan ikkostatatu l-Qorti stess *de visu* waqt l-access – illi l-hsarat – specjalment tal-*Capitan San Marco* – kienu estensivi. Wiehed jista` jaghmel lista ta` ipotesijiet pero` dawk mhumiex provi.

Id-dinamika imfissra minn Alfred Fremal taghti affidament. Il-*Gran Michelangelo* fuq quddiem, *wara* li nqatghet il-katina tal-irmigg tieghu, mar fuq l-irmigg tal-*Capitan San Marco.* Billi r-rih lahaq dar ghal Nofsinhar, l-

uniku direzzjoni li seta` jiehu l-*Gran Michelangelo,* b`li jsib quddiemu, kien li jmur lejn il-*Maghluq.* Il-*Gran Michelangelo* garr mieghu l-irbit li kellu mill-pruwa mal-baga u dak li fadal marbut mill-katina mal-baga tieghu. L-assjem tal-provi juri illi fil-hin li l-*Gran Michelangelo* beda sejjer lejn Nofsinhar, wara li r-rih bidel id-direzzjoni, il-*Capitan San Marco* kien ghadu mal-irmigg tieghu. L-impatt kien qawwi, anzi qawwi hafna, u cioe` tal-*Gran Michelangelo* jidhol fuq il-*Capitan San Marco.* Minn hemm `il quddiem il-konsegwenzi huma ben noti. Il-hbula li kienu marbuta mal-pruwa tal-*Capitan San Marco* nstabu fuq il-*Gran Michelangelo* wara l-incident aktar tard fil-jum qalb *debris* ta` hbula ohra u wires. Ir-ritratti esebiti juru kjarament l-effetti tal-iskontru u kif spiccat involuta l-*Ocean Lady.*

Stabbilita u accertata d-dinamika probabbli, il-Qorti sejra tghaddi issa ghall-accertament tar-responsabilita`.

Il-konvenut ma ddefendiex ruhu mill-azzjoni attrici billi nvoka l-*force majeur* u kwindi l-Qorti sejra tiddeciedi jekk l-incident u l-konsegwenzi tieghu kienux frott ta` negligenza tal-*Gran Michelangelo*.

Id-difiza tal-konvenut ddur mal-imputazzjoni ta` htija shiha ghall-akkadut lil Alfred Fremal meta jigi allegat illi l-hbula li ghazel biex jorbot bihom il-*Capitan San Marco* mal-baga tieghu kienu rqaq, mhux tajbin ghal dak l-uzu, minghajr protezzjoni u f`qaghda skadenti. Jekk wiehed iwarrab fil-genb dak li xehdu persuni – direttament jew indirettament – relatati mal-partijiet, mhux hekk qalu l-esperti. Skond l-Ing. Amato, il-*Capitan San Marco* kellu *double mooring system*. Il-habel irqieq li dwaru saret insistenza mill-konvenuti kien il-*preventor rope* mhux il-*mooring rope*s. L-Ing Amato sab illi wiehed mill-hbula tal-*Capitan San Marco* li kien ta` 100 mm kien f`kondizzjoni tajba bizzejjed biex jiflah ghall-kondizzjonijiet tar-rih u tal-bahar. Il-Kaptan Jimmy Dalli esprima fehma diversa. Din il-Qorti tirrileva biss li l-Kaptan Dalli fassal l-opinjoni tieghu

fuq ritratti mhux fuq kostatazzjoni *de visu.* Il-hbula ta` l-*Capitan San Marco* kienu ghadhom kollha fuq il-bastiment meta sar l-access.

Din il-Qorti ma ssib l-ebda responsabilita` ta` Alfred Fremal ghall-incident u ghall-konsegwenzi tieghu.

Ghal din il-Qorti huwa ppruvat illi kienet il-katina tal-irmigg tal-*Gran Michelangelo* li *gave way* ghax wahda (jew aktar mill-holoq) cediet. A fol 841 tal-kawza Nru 1084/2006 huwa accettat mill-konvenuti f`dik il-kawza li l-*Gran Michelangelo* baqa` marbut mal-irmigg tieghu, u ccaqlaq biss ghaliex il-katina tieghu cediet minn holqa partikolari madwar 30 metru katina `l isfel fl-irmigg ta` qiegh il-bahar.

Il-kwistjoni determinanti, li hija l-pern ta` din il-kawza, hija li l-qtugh tal-katina tal-irmigg tal-*Gran Michelangelo* ma jirrendix lill- *Gran Michelangelo* responsabbli ta` bilfors ghall-incident u ghall-konsegwenzi tieghu. Ladarba din hija kawza dwar *culpa aquiliana,* kif jirrikonoxxi l-attur stess meta jirreferi ghall-Art 1031 u l-Art 1032(1) tal-Kap 16, ma tista` tinsorgi l-ebda kwistjoni ta` *strict liability.* Lanqas ma jistghu jigu nvokati presunzjonijiet – *juris tantum* jew *de jure*. Li jfisser allura li l-attur irid jaghmel il-prova tal-htija tal-bastiment fuq bilanc ta` probabilitajiet.

Anke ghall-finijiet ta` din il-kawza, il-Qorti taghmel taghha *mutatis mutandis* r-*ratio decidendi* tas-sentenza li tat illum fil-kawza Nru 1084/2006 JZM –

…illi kieku tassew kien hemm previdenza mwettqa fil-prattika wiehed kien isib illi dik il-katina ma kenitx fi stat tajjeb. Din il-Qorti ghandha quddiemha r-ritratti tal-katina maqtugha u l-fehmiet tal-esperti. U din il-Qorti in piena autonomia tghid illi

dik il-katina fl-istat li rrizultat kienet qeghda tistieden l-inkwiet u dak l-inkwiet wasal – b`xorti hazina ghal kulhadd specjalment ghall-partijiet. Is-sadid ma kienx jinkwieta daqstant lil din il-Qorti ; del resto si trattava ta` hadid immers in acqua salata. Pero` holoq miksura huwa inaccettabbli – bl-akbar rispett ghall-fehma tal-esperti tal-konvenuti. U kienu l-holoq difettuzi jew miksura li gabu fix-xejn is-sahha tal-katina kontra l-forza tan-Natura – mhux bil-maqlub !

In kwantu ghar-<u>responsabilita`</u> tal-konvenuti, din il-Qorti teskludi li jista` jkun hemm responsabilita` solidali stante li fil-kaz tal-lum ma jirrizultawx il-parametri stabbiliti mil-ligi ghal responsabilita` ta` dak it-tip. In aggunta, din il-Qorti ghandha rasha mistrieha ghal kollox illi ma tistax issib responsabilita` ghall-akkadut la fil-bastiment Gran Michelangelo u lanqas fis-sidien tieghu propju ghaliex irrizulta bl-aktar mod <u>car u inekwivoku</u> illi kull ma gara dak il-lejl ta` bejn it-13 u l-14 ta` Dicembru 2005 ma kienx dovut ghal xi nuqqas da parti tal-bastiment jew tas-sidien tieghu, izda li <u>kull ma gara kien dovut unikament ghal nuqqas ta` l-konvenuta Fish and Fish Limited</u>, li rrizulta li kienet l-operatur tal-Gran Michelangelo u kellha l-kontroll effettiv (bin-nies taghha) ta` dak il-bastiment. Mhux biss izda Fish and Fish Limited kellha wkoll il-kontroll effettiv u l-piena responsabilita` tal-irmigg li maghha rabtet il-Gran Michelangelo. Tant hekk huma l-fatti accertati illi Fish and Fish Limited taccetta (ara fol 843) li meta n-nies taghha ezaminaw l-irmigg sabu li kien tajjeb ; fir-realta` mhux hekk kien il-kaz ghaliex sehh l-incident de quo. Irrizulta li l-katina li kienet qeghda tghaqqad il-baga ma` qiegh il-bahar kienet difettuza. U matul dak il-lejl il-katina nqatghet mhux bi sfortuna jew minhabba l-maltemp izda ghaliex ma kenitx mizmuma tajjeb kif seta` jigi kostatat. Huwa ghal kollox inutili li Fish and Fish Limited twahhal fl-ghaddasa li kellhom il-kompitu li jaccertaw l-ovvju ghaliex tibqa` hi responsabbli – kollha kemm hi – ghal dak kollu illi l-haddiema taghha naqsu milli jaccertaw u jirrimedjaw.

In vista tal-premess, il-Qorti jkollha tichad l-ewwel talba tal-attur stante li mhijiex tal-fehma li l-incident li fih tkissret l-Ocean Lady sehh unikament b`tort u responsabilita` ta` M/V *Gran Michelangelo*. Ladarba l-ewwel talba qeghda tkun respinta, it-tieni u t-tielet talbiet sejrin jigu rigettati wkoll ghaliex ma hemmx danni x`jigu likwidazzjoni favur l-attur fil-konfront tal-*Gran Michelangelo.*

<u>Decide</u>

Ghar-ragunijiet kollha premessi, din il-Qorti qeghda taqta` u tiddeciedi din il-kawza billi –

Tilqa` l-ewwel eccezzjoni tal-konvenut.

Tichad it-talbiet kollha tal-attur.

Tordna lill-attur sabiex ihallas l-ispejjez kollha ta` din il-kawza.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------